

La ciutat ibèrica de Kum

Segle III abans de Crist. El Castellet de
Banyoles, Tivissa

Parlem dels protagonistes

Escoltem què ens diu la sacerdotessa Aiunordin

No tinc cap esperança en el futur.
Sé que patirem la guerra,
i que el poble s'omplirà de fum, **sutge** i foc.
Sé que sentirem crits i plors, i que hi haurà morts.
Potser moriran el cabdill i els homes del Consell,
potser moriran guerrers i sacerdotesses,
potser moriran dones, ancians i criatures.
No podrem fer-hi res.

El **sutge** és la pols negra que queda després de
cremar alguna cosa.

Nosaltres, poble iber dels ilergets, hem donat suport
a la revolta dels cabdills Indíbil i Mandoni contra els romans,
que volen ocupar el nostre territori.
I ara, potser, en patirem les conseqüències.

Jo, Aiunordin, sacerdotessa de la ciutat de Kum,
em pregunto si he d'alertar els ciutadans que s'apropa la guerra.
Què passarà si els aviso?
Què faran quan s'apropi l'exèrcit romà?
Decidiran mostrar-se submisos per conservar la vida
o lluitaran per conservar la llibertat?

Mentrestant, avui ha sigut un dia normal.
Quan despuntava el sol,
hem enterrat un nadó sota el **trespol** de casa seva.
Pare i mare m'esperaven vora el sot excavat a la terra endurida
amb alguns objectes per acompanyar-lo.
Anaven molt elegants: amb els **mantells** ben posats,
torques al coll i braçalets als braços.

El **trespol** era el paviment de les cases.
Solia ser de pedres, rajoles o algun altre material.
Un **mantell** és un vestit en forma de capa
que se subjecta al cap o a les espatlles.
Una **torca** és un collaret metàl·lic.

Jo he guiat la cerimònia per tornar la criatura a la Mare Terra
i li he demanat que obsequï aquesta parella
amb més fills i bones collites.
Però ara que penso en el futur i en la guerra,
em pregunto si podran gaudir de més fills i més collites.

Parlem de poder

Escoltem què ens diu la sacerdotessa Aiunordin

He crescut a la ciutat de Kum
i he sabut de les guerres entre els romans i els cartaginesos.
De vegades han lluitat a prop d'aquí
i el vent ens ha portat el soroll de la batalla i l'olor de la sang.

Hem sentit el xoc de les armes i el rugit dels atacants,
però també els crits dels ferits i els esbufecs dels moribunds.

Nosaltres, poble iber dels ilergets,
no tenim ni la força ni el poder per enfrontar-nos a aquests rivals.
I hem hagut de donar suport a uns o altres
per defensar aquestes terres que sempre han sigut nostres.

Kum és una ciutat emmurallada que s'alça dalt d'un turó.
Per l'oest, la protegeixen els barrancs que baixen fins al riu.
I per l'est, la protegeix la muralla,
que té dues torres imponents,
una a cada costat de l'entrada.

Aquesta primavera
van arribar a Kum uns guerrers ilergets de l'exèrcit del cabdill Indíbil.
Volien reclutar homes per enfrontar-se als romans.
Tenint en compte la capacitat defensiva de la ciutat,
el Consell que la governa,
amb representació de les famílies més poderoses,
va prendre una decisió:
de cada 10 homes en condicions per anar a la guerra,
8 hi marxarien i 2 es quedarien a Kum.

Ara, però, fa dies que s'ha instal·lat un campament romà
a prop de la ciutat.
El perill s'acosta.
Jo sé que no ens podrem defensar.
Que no en tindrem suficient amb els homes que s'hi van quedar
i les muralles que ens envolten.
Que d'una forma o altra,
ja sigui al camp de batalla o sense moure'ns de la nostra ciutat,
aquest exèrcit estranger ens acabarà sotmetent.

Parlem de diners

Escoltem què ens diu la sacerdotessa Aiunordin

Davant l'amença dels romans,
les famílies més riques de la ciutat
estan amagant sota terra les joies i les monedes.
Monedes encunyades a Kum,
que demostrin la importància econòmica de la ciutat.
I també monedes d'altres pobles,
monedes que han obtingut de la venda de llana,
formatge, vi i oli dels seus camps i ramats.

La majoria de les famílies de Kum són més humils,
però fins ara tenien tot el que necessitaven.
Als camps propers es conreava blat i **ordi**.
Als horts, faves, pèsols i lleties.
Dels voltants de la ciutat ens portaven figues, cireres i raïm,
glans, ametlles i avellanes,
oli, mel, vi i formatge.
Cuinàvem peix del riu i carn de la cacera.

Tots aquests aliments arribaven a la ciutat
en carros de dues rodes arrossegats per bous,
i nosaltres els conservàvem en **àmfores** que ara estan buides.
Els boscos ens abastien de llenya i carbó,
i els nostres artesans compraven fora
el ferro, el bronze i l'argent amb què treballaven.

L'**ordi** és un cereal que es fa servir per alimentar el bestiar.
També s'utilitza per fer cervesa.

Una **àmfora** és un recipient de ceràmica.
Té forma ovalada, el coll estret i dues anses.
Es feia servir per guardar-hi i transportar-hi aliments.

Aquest comerç, però, s'ha aturat.
Des que els romans han acampat a prop de la ciutat,
ningú s'ha mogut d'aquí.
Bé, gairebé ningú,
perquè hi ha una persona que entra i surt cada nit.
Però això és un secret
i no us el puc explicar.

Parlem de les dones

Escoltem què ens diu la sacerdotessa Aiunordin

Ara que la majoria dels homes són a la guerra,
les dones de Kum ens hem fet càrrec de tot.
A més de tenir cura dels fills i de les tasques domèstiques,
hem assumit la feina que acostumaven a fer ells.

A la primavera, abans de l'arribada de l'exèrcit romà,
vam sortir fora de la ciutat a treballar la terra,
vam portar els ramats a pasturar
i vam caçar conills i cabirols.

Algunes dones es van esforçar a les mines i les **fargues**,
perquè no ens faltessin metalls ni eines.
Unes altres es van dedicar a alçar murs, reparar parets i tornejar fang.

La **farga** era el taller on es treballaven els metalls.

Al temple, les sacerdotesses hem pregat als deus
perquè ens donin força.
Ens hem adonat que si hem estat capaces de fer tot això,
també tindrem valor per empunyar llances i espases
amb casc o sense casc, amb escut o sense escut.

Demà al matí, quan tothom sigui al temple,
celebrarem els rituals que ens han de revelar el nostre destí.
Tot i que jo ja el conec, perquè, cada nit,
algú entra d'amagat a la ciutat i m'ha desvetllat el misteri.

Parlem del dia a dia

Escoltem què ens diu la sacerdotessa Aiunordin

Què passarà quan els romans envaeixin la ciutat?
El foc es crupirà les nostres cases:
les parets fetes de pedres i fang,
i els sostres de branques i canyissos.
I com deixarem testimoni de tot això?
Els escribes no tindran temps de descriure-ho,
ni els artesans de plasmar-ho en objectes de bronze,
argent o fang cuit.

Aquesta nit, al temple, al costat de les altres sacerdotesses,
he tornat a tenir malsons.
He vist persones estimades que ja han mort,
i he sabut que m'esperen.

El pare **esbudellava** un xai i arribava
amb un senglar mort a l'esquena.
L'he vist ordenar les àmfores al rebost.
La mare aixafava ordi damunt la pedra de moldre,
atiava el foc i preparava els aliments.
L'àvia feia una estora amb espart
i filava la llana per als nostres mantells.
Els he vist a tots dormint a terra, vora les brases del foc, a l'hivern,
i al sostre de casa quan fa calor.

Esbudellar significa treure els budells d'un animal.

Nerviosa, m'he regirat al **jaç**,
però he continuat veient les ombres dels meus morts,
sentint-ne els xiuxiuejos.
I, una vegada més, he sabut que m'esperen.

Un **jaç** és un lloc preparat per dormir.
Pot ser de palla, pinassa, fulles, etc.

Parlem d'idees i creences

Escoltem què ens diu la sacerdotessa Aiunordin

Després d'un dia de **dejuni**,
ha arribat el moment de celebrar la cerimònia.
Jo, sacerdotessa de Kum, m'he vestit de gal·la.
Porto un mantell **rivetejat** de sanefes,
m'he cargolat les trenes per damunt de les orelles,
i m'he posat arracades, torques al coll i braçalets.

Dejunar significa no prendre aliments.
Un vestit **rivetejat** porta una cinta que en guarneix la vora.

Entre totes les sacerdotesses,
hem encès un foc a l'empedrat de la sala central del temple.
I davant del foc, hem deixat un cofre
amb els objectes de la deessa Demèter.
Després ens hem pres el kykeon,
un beuratge fet amb un bolet al·lucinogen.
I una estona després, hem començat a tenir visions.

Hem vist la ciutat de Kum sota un núvol de foc i fum.
Hem vist àmfores trencades, petjades de soldats, animals morts...
I sang, molta sang.
A continuació, hem vist que la ciutat desapareixia,
l'hem vist coberta per una capa de terra,
oblidada en el temps.

Ja ningú té esperances de negociar una **treva** amb els romans.
Ni el cabdill, ni els ancians del Consell, ni la resta de ciutadans.
Sabem que morirem.
Però ningú cremarà els nostres cossos morts,
ni purificarà les nostres cendres,
ni les enterrarà en una urna.
Per això, avui, abans que ens arribi la mort,
celebrarem el nostre banquet funerari.

Cada nit he rebut la visita d'un **centurió** romà.
Fa dies que aquest centurió em va revelar
que estem condemnats a morir.
Anit em va proposar que marxés amb ell.
Però jo, passi el que passi, no em mouré d'aquí.
Resistiré al costat de la meva gent, a la ciutat de Kum,
fins que la deessa Demèter ens aculli.

Una **treva** és un acord temporal de pau.

Un **centurió** era un cap de l'exèrcit romà que comandava
100 homes.

**Generalitat
de Catalunya**